

Turismus a jeho dopady na světové kulturní dědictví jako významná kapitola *Management Planu*¹¹

Jitka Šrejberová, Národní památkový ústav, generální ředitelství Praha

KLÍČOVÁ SLOVA

UNESCO – světové dědictví – kulturní dědictví – turismus – Management Plan – monitoring – památková péče

KEY WORDS

UNESCO – World Heritage – Cultural Heritage – tourism – Management Plan – monitoring – heritage preservation

TOURISM AND ITS IMPACTS ON THE WORLD CULTURAL HERITAGE AS A SIGNIFICANT CHAPTER OF THE MANAGEMENT PLAN

The contribution follows the issues of tourism as an important area of the World Heritage site management. Tourism is one of the most significant chapters of the Management Plan of sites together with its monitoring; it represents a commonly discussed issue in terms of the impacts on the World Heritage. The aim of the article is to summarize the general framework of tourism issues as well as, based on examples from the Czech Republic, to unfold questions focused on harmonization of tourism interests and concerns in safeguarding the unique and universal values guaranteed to the world community. In such a context the Management Plan is elevated to be a meaningful tool of facilitating interdisciplinary formulation of principles and measures to safeguard and preserve World Heritage sites. The contribution also deals shortly with the ways of monitoring site attendance in the Czech Republic and the significance of such monitoring to set up optimal methods for tourism control. In the appendix, there is a brief summary of the findings discovered in the field of tourism at the World Heritage sites; the appendix also comprises a table of statistics concerning attendance at the sites included on the World Heritage List which are administered by the National Cultural Heritage Institute as well as a table of criteria measuring universal values based on which the sites are included on the World Heritage List.

11 | Tématem turismus versus světové dědictví se zabýval již příspěvek: Jitka Vlčková, Ochrana a řízení statku světového dědictví versus turismus v České republice aneb K rozdílům mezi jednotlivými statky, *Monumentorum tutela – Ochrana pamiatok* 23, 2010, s. 57–62. Téma bylo autorkou rovněž prezentováno pro potřeby workshopu k problematice koncepčního dokumentu *Management Plan*, konaného dne 7. února 2013 v rezidenci primátora hl. m. Prahy v objektu Městské knihovny v Praze.

Světové dědictví je definováno na základě Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví, přijaté na 17. zasedání Generální konference UNESCO v Paříži v roce 1972.¹² Ve smyslu její definice zahrnuje takové kulturní a přírodní statky, které mají *mimořádnou univerzální hodnotu* a u nichž zájem na jejich ochraně převyšuje národní zájmy. Tato hodnota je podmínkou k zápisu na Seznam světového dědictví.¹³ V Úmluvě jsou tak vymezeny povinnosti a práva signatářských států a ustaveny instituce, které mají naplňovat cíle Úmluvy ve vztahu k těmto statkům a jejich hodnotě.¹⁴

Ochrana světového dědictví je systémem provázaných kroků. *Světové kulturní dědictví* nepředstavuje jen specifický segment v památkové péči, ale vypořádáváme se v něm s řadou okruhů, které vytváří široký mezioborový rámec. Žádná ze složek by neměla být prosazována na úkor ostatních. Optimalizace ochranných nástrojů a opatření by měla reflektovat typologická a jiná specifika statku. Jeho zájmy tak musí být respektovány ve všech koncepčních, plánovacích a strategických materiálech na různých úrovních rozhodování, a to v souladu s legislativou toho kterého signatářského státu. Základním předpokladem účinné ochrany je proto týmová spolupráce na zachování mimořádné univerzální hodnoty, garantované světovému společenství.

Jeden z dnes již povinně vyžadovaných nástrojů umožňujících interdisciplinárně formulovat zásady a opatření na ochranu a zachování statků světového dědictví je tzv. *Management Plan* (též MP).¹⁵ Hlavním smyslem tohoto dokumentu je zajistit účinnou ochranu a zachování mimořádné univerzální hodnoty. To však předpokládá dobré porozumění a relevantní interpretaci *prohlášení mimořádné univerzální hodnoty*¹⁶ příslušného statku. V *Management Planu* hraje důležitou roli kapitola *turismus*,¹⁷ který je v managementu světových statků často diskutovaným tématem, a to zejména z hlediska dopadů na jejich zachování.

Klíčovými aspekty ochrany a péče o hodnoty materiálního kulturního dědictví jsou respektování a ochrana autenticity a integrity, tedy míra původnosti a celistvost zachování jeho hodnot. Oba pojmy představují základní faktory hodnotové kvalifikace kulturního dědictví a jsou zahrnuty v prohlášení mimořádné univerzální hodnoty statku světového dědictví. Jejich narušení v jakékoliv formě totiž logicky znamená snížení hodnoty tohoto dědictví.¹⁸

Z principiální pozice *Mezinárodní charty kulturního turismu* (Brusel, 1976) ICOMOS (Mezinárodní rady pro památky a sídla) je *turismus „nezvratitelným společenským, lidským, ekonomickým a kulturním jevem“*.¹⁹ V roce 1976, kdy byla charta sepsána, předjímá, že „*se vliv kulturního turismu bude v oblasti kulturních sídel a památek zvyšovat a může mít pro kulturní dědictví jak pozitivní, tak masivní a nekontrolovatelným využíváním negativní vliv. Jeho pozitivní vliv je pocítován tehdy, pokud přispívá k údržbě a ochraně kulturních sídel a památek*“,¹⁰ tedy když například finanční prostředky z něj plynoucí přispívají k ochraně a zachování hodnot kulturního dědictví.

2 | Úmluva viz Sbírkou zákonů č. 159/1991 Sb. (ročník 1991, částka 32).

3 | Na základě odstavce 2 článku 11 Úmluvy Výbor světového dědictví aktualizuje a publikuje Seznam světového dědictví. V odstavci se říká, že je seznamem „*vlastnictví tvořící část kulturního a přírodního dědictví, který považuje za vlastnictví mající mimořádnou univerzální hodnotu dle takových kritérií, jaká stanoví*“ (ke kritériím viz pozn. 33). *Mimořádná univerzální hodnota* (dále též OUV) statku se definuje podle kritérií, která jsou blíže specifikována v *Operačních směrnicích k provádění Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví* (cit. v pozn. 29). Podrobně k pojmu *mimořádná univerzální hodnota* viz publikaci Jitka Šrejberová – Libor Sváček, *Ústecký kraj na cestě ke světovému dědictví*, Ústí nad Labem, 2015. Zde kapitola 1.2 *Mimořádná univerzální hodnota* a indikativní seznam, včetně literatury. K přípravě definice OUV podrobněji Jukka Jokilehto (ed.), *What is OUV? : The World Heritage List: Defining the Outstanding Universal Value of Cultural World Heritage Properties*. Berlin 2008 (Monuments and Sites, XVI).

4 | Dále se autorka bude této problematice věnovat z pohledu materiálního kulturního dědictví, kterým se profesně zabývá.

5 | Aktuální přehled o aktualizacích a rozpracovanosti dokumentů *Management Plan* za statky světového kulturního dědictví v ČR poskytuje věcně příslušný odbor Ministerstva kultury ČR.

6 | K tzv. prohlášení mimořádné univerzální hodnoty (anglicky *Statement of Outstanding Universal Value*) viz Jitka Šrejberová – Libor Sváček, *Ústecký kraj na cestě ke světovému dědictví*, Ústí nad Labem 2015, s. 16–18.

7 | Podobu *Management Planu* v ČR aktuálně upravuje jeho doporučená struktura zveřejněná na webových stránkách MK ČR, <https://www.mkcr.cz>, vyhledáno 12. 1. 2017.

8 | *Autenticita* je posuzována výhradně pro kulturní dědictví. Východním dokumentem je dokument mezinárodní nevládní organizace ICOMOS, označovaný jako *Dokument o autenticitě z Nara* (Nara, 1994). Autenticita kulturního dědictví, tedy původnost, je základním faktorem hodnotové kvalifikace kulturního dědictví. Jedná se o míru zachování hodnot kulturního dědictví, proto je nedílnou součástí *prohlášení mimořádné univerzální hodnoty* statku světového kulturního dědictví. Podle typu kulturního dědictví a jeho kulturního kontextu lze uznat, že statky splňují podmínky autenticity, pokud jejich kulturní hodnoty (jak jsou popsány v kritériích pro návrh na zápis) jsou vyjádřeny pravdivě a věrohodně prostřednictvím řady atributů. U těchto statků je poměřována míra autenticity mírou zachování hodnot, pro které byly na Seznam světového dědictví zapsány. Blíže viz Věra Kučová, *Světové kulturní a přírodní dědictví UNESCO, Praha 2009* (Národní památkový ústav, Odborné a metodické publikace, sv. 37); Jitka Vlčková – Věra Kučová – Michal Beneš, *Metodické principy přípravy nominací k zápisu na Seznam světového dědictví UNESCO a zásady uchování hodnot těchto statků*, Praha 2011 (Národní památkový ústav, Odborné a metodické publikace, sv. 42).

9 | Aleš Vošahlík (sest.), *Mezinárodní dokumenty ICOMOS o ochraně kulturního dědictví*, Praha 2001, s. 10. *Mezinárodní charta kulturního turismu*, Brusel 1976, I. Principiální pozice, čl. 1.

10 | Jitka Vlčková, *Ochrana a řízení statku světového dědictví versus turismus v České republice aneb K rozdílu mezi jednotlivými statky, Monumentorum tutela – Ochrana pamiatok* 23, 2010, s. 58. Citovaný text vychází ze znění charty.

Cílem dokumentu *Management Plan* by tak mělo být sladit ve vazbě k hodnotám světového statku zájmy a požadavky cestovního ruchu tak, aby nenarušily či neznamenaly snížení těchto hodnot. Vlastní dynamickou interakcí mezi kulturním dědictvím a turismem shrnuje *Mezinárodní charta ICOMOS o kulturním turismu z roku 1999 (Mexiko)*, která definuje cíle a šest hlavních principů ve vztahu ke kulturnímu turismu.¹¹¹ Je tak vodítkem jak pro ty, kteří zpracovávají *Management Plan*, tak pro pracovníky v cestovním ruchu. Zároveň tvoří rámec pro dialog mezi památkovou péčí a cestovním ruchem při tvorbě programů a strategických dokumentů.¹²¹

Turismus obecně je vstupem do tradičního života místa, kde klade požadavky na příslušnou vybavenost. V České republice jsou v turistických destinacích systémy organizace a řízení cestovního ruchu individuální. Protože vytvořit symbiózu trhu návštěvníků turistické destinace (cílové oblasti) je složité, předpokládá se její řízení na marketingových principech. Na tomto místě tak vystupuje základní otázka, kde začíná hranice mezi nezbytnou turistickou službou a obchodem.

Produkt cestovního ruchu je tvořen atraktivitami a infrastrukturou. Turisté jsou primárně přitahováni atraktivitami, zatímco infrastruktura vytváří materiálně-technické podmínky pro uspokojování jejich potřeb. Světové kulturní statky jako součást turistické destinace jsou v tomto rozdělení především společenskými atraktivitami. Nejsou však jen jednou unikátní místní atraktivitou, ale obsahují v sobě atraktivitu další jako události s nimi spojené, významné historické osobnosti, tradiční výrobu atp. Rovněž na sebe váží atraktivitu v podobě společenských akcí. Jejich nejširší škálu u nás nesporně zahrnuje světový statek *Historické centrum Prahy*, kde je vedle historického jádra Prahy začleněn také park se zámekem v Průhoncích. Mnohé statky, jako například zmíněné *Historické centrum Prahy*, v sobě obsahují a je v nich rozvíjena i příslušná infrastruktura cestovního ruchu.¹³¹

Rizikem v tomto kontextu může být vnímání kulturního dědictví jako obchodní značky, která má přispět k vyšší návštěvnosti destinace a tím i ziskům z toho plynoucích. Prestižní nálepka „světového dědictví“ s nezaměnitelným emblémem zcela jistě prodává. Pokud se z kulturního statku stává jen kulisa a prostředek exploatace finančních prostředků, hrozí, že způsob nakládání s ním může být výhradně uzpůsobován zisku. Na památkově chráněných územích jsou tak zranitelné zejména individuálně nechráněné objekty. Stavba v historickém městském jádru, která má například sloužit jako hromadné ubytovací zařízení, je vnímána spíše jako dílčí marketingový produkt než nezaměnitelný prvek urbanistické struktury. Pokud je tedy primárním cílem generovat zisk a objekt toho v dané podobě není schopen, pak investor přirozeně hledá cestu jak tohoto požadavku dosáhnout. V praxi to může znamenat, že ve prospěch zisku je u stavby prosazován takový zásah, který je zcela v rozporu se zásadami její ochrany a naruší jak její vlastní hodnoty, tak hodnoty okolí, potažmo celku. Nadto právě takovéto zásahy, pokud se množují, mohou v konečném důsledku vést ke snížení autenticity a integrity celého chráněného území a tím jeho hodnot.¹⁴¹

11 | Jana Poláková (ed.), *Mezinárodní dokumenty o ochraně kulturního dědictví*, Praha 2007, s. 206–212 (Národní památkový ústav, Mezinárodní dokumenty o ochraně kulturního dědictví, I. sv.).

12 | Další mezinárodní dokumenty aplikovatelné na problematiku turismu a materiálního kulturního dědictví například: *Evropská charta pro udržitelnou turistiku v chráněných oblastech* (European Charter for Sustainable Tourism in Protected Areas), vypracována Evropskou federací pro parky (the European Federation of Parks / EUROPARC), aplikována od roku 2001.

13 | Takovým příkladem nemůže být z typologického hlediska třeba *Sloup Nejsvětější Trojice v Olomouci*.

14 | U světového dědictví může dojít k takovému narušení mimořádné univerzální hodnoty, že je důvodem nejprve pro zápis na Seznam světového dědictví v nebezpečí. Ten pak může vést vyškrtnutí statku ze Seznamu světového dědictví. Podrobněji viz Jitka Šrejberová – Libor Sváček, *Ústecký kraj na cestě ke světovému dědictví*, Ústí nad Labem 2015, s. 28.

Turismus je také jedním z mnoha faktorů, který se může podílet na obecném trendu vylidnění některých historických center měst a zániku jejich tradičních funkcí. Výhradní zaměření na turismus vede k vymizení atributů živého sídla, které jsou nezbytné pro jeho přirozený rozvoj, stejně jako tvoří hodnotu samy o sobě. Zvyšující se tlak podmíněný turismem tak může vyvolat pozvolnou ztrátu *genia loci* a tím i přitažlivosti místa samého, byť je jeho *genius loci* uměle udržován. Nezbytný je proto konsensus mezi tradičním využitím místa, jeho památkovou ochranou a budováním turistické infrastruktury.

Na bázi těchto příkladů tedy turismus nemusí být pro kulturní statek jen pozitivem přispívajícím k jeho údržbě a ochraně, ale také doslova přímou hrozbou, která může vést k proměně původních hodnot tím, že kupříkladu vyvolává nadměrný tlak na využívání staveb a tím nevhodné zásahy do autentické a celistvé urbanistické struktury historického městského jádra. Cílem světového společenství je proto tzv. *udržitelný turismus*, „kde se společně scházejí potřeby turistů a hostitelských regionů při vzájemné ochraně a zlepšování šancí pro budoucnost“.¹⁵ V tomto rámci by měl udržitelný turismus uchovávat existující kulturní dědictví.

Na mezinárodním poli je otázka udržitelného turismu ve vazbě na materiální kulturní dědictví pečlivě sledována, jak dokládá *Doporučení o historické městské krajině*, přijaté na 36. Generální konferenci UNESCO v roce 2011.¹⁶ V témže roce UNESCO rovněž zahájilo program dotýkající se světového dědictví a udržitelného turismu.¹⁷ Pro jeho naplňování

15 | Podle *The International Ecotourism Society (TIES)* 2006.

16 | Příklad *Doporučení* je svého času dostupný na webových stránkách MK ČR, <https://www.mkcr.cz>, vyhledáno 12. 1. 2017. Originální anglický text doporučení organizace UNESCO *Recommendation on the Historic Urban Landscape* je zveřejněn na webovém portálu UNESCO, včetně glosáře příslušných definic.

17 | *UNESCO World Heritage and Sustainable Tourism Programme* (Program Světové dědictví UNESCO a udržitelný turismus), více informací viz <http://whc.unesco.org/en/tourism/>, vyhledáno 12. 1. 2017.

Obr. 1 Brno, Vila Tugendhat, interiér. Foto: Jitka Šrejberová

byla na základě rozhodnutí Výboru světového dědictví již v roce 2010 zřízena řídicí skupina, která zahrnuje jak zástupce signatářských zemí Úmluvy, ředitele Centra světového dědictví, zástupce poradních organizací Výboru světového dědictví – IUCN, ICOMOS, ICCROM, tak zástupce Světové organizace cestovního ruchu (UNWTO).¹⁸⁾ Programu napomáhá iniciativa PACT.¹⁹⁾ K tomuto se aktuálně vztahuje rozhodnutí Výboru z roku 2012, kde jeho zástupci vyjádřili podporu programu a poukázali na jeho význam pro rozvíjení vztahu mezi zájmy památkové péče a kulturním turismem.²⁰⁾ Pro léta 2013 až 2015 byl pak postupně realizován příslušný akční plán.²¹⁾

V rámci mezinárodní odborné diskuse na téma udržitelného turismu se odehrála již řada akcí, z nichž pro naše prostředí lze jmenovat mezinárodní konferenci v Bardejovských Kúpelech (Slovenská republika), konanou v březnu roku 2010.²²⁾ Cílem akce bylo hledání optimálních cest ke zkvalitňování cestovního ruchu v lokalitách světového dědictví a její výsledky byly shrnuty ve sborníku *Monumentorum Tutela* (Ochrana pamiatok).²³⁾

Ve vztahu mezi cestovním ruchem a kulturním dědictvím nelze hledat jen jeden model řešení sporných otázek. Formy či způsob řešení ovlivňuje poměrně velká pestrost statků, která není dána pouze faktem, že světové kulturní dědictví v sobě mnohdy slučuje také aspekty dědictví přírodního, ale především širokou typologií kulturních statků samých. Česká republika má na Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO dosud zapsáno celkem dvanáct „kulturních“ statků,²⁴⁾ které představují řadu typologických variant. Světové kulturní statky České republiky můžeme rozdělit do dvou hlavních skupin: 1) památkově chráněná území (sídlá)²⁵⁾ a 2) památkově chráněné objekty či areály.²⁵⁾ Toto dělení má oporu v aktuálně platném památkovém zákoně, neboť statky, které byly zapsány či které jsou navrhovány k zápisu na Seznam světového dědictví, musí požívat náležitě právní ochrany ze strany signatářského státu.

Dopady turismu na jednotlivé světové kulturní statky, ať faktické či potenciální, jsou v České republice různé. Nadto sama turistická návštěvnost světových statků není v ČR sledována odděleně, ale zpravidla v kontextu ostatních turistických destinací. Státní statistickou službu pro oblast cestovního ruchu vykonává Český statistický úřad, který zpracovává počet hostů a přenocování v České republice.²⁷⁾ Statisticky nejnavštěvovanějšími městy České republiky, na jejichž území se světové kulturní statky nachází, jsou Praha, Brno a Český Krumlov. U památkově chráněných objektů či areálů lze přesnější návštěvnost určit zejména na základě počtu prodaných vstupenek, v některých případech, kde nedochází k registraci návštěvníků prostřednictvím pokladních systémů, lze využívat měření také za pomoci měřících zařízení jako nášlapných, tepelných, indukčních aj. čidel atp. Národní památkový ústav (též NPÚ), spravující státní památkové objekty, implementoval v roce 2010 nový systém prodeje vstupného. Jeho prostřednictvím sice sleduje návštěvnost skrze platící návštěvníky, nicméně neregistruje neplatící návštěvníky v nezaplatěných, tedy volně přístupných částech objektů či jejich areálů.²⁸⁾ Tento systém tak neumožňuje vyhodnotit skutečnou celkovou zátěž cestovním ruchem.

18 | *The United Nations World Tourism Organization*

19 | *World Heritage Partnerships for Conservation Initiative* (Partnerství pro světové dědictví v rámci iniciativy na jeho ochranu)

20 | WHC-12/36.COM/5E viz <http://whc.unesco.org/>, vyhledáno 12. 1. 2017.

21 | Příslušný akční plán ke stažení <http://whc.unesco.org/en/tourism/>, vyhledáno 12. 1. 2017.

22 | Mezinárodní seminář *Zlepšení řízení turismu v lokalitách světového dědictví UNESCO*, Bardejovské Kúpele, 23. až 27. března 2010. Další mezinárodní aktivity pro tuto oblast zveřejňují webové stránky Centra světového dědictví v Paříži <http://whc.unesco.org/>.

23 | *Monumentorum tutela – Ochrana pamiatok* 23, Bratislava 2010.

24 | Podle roku zápisu jsou jimi: *Historické centrum Prahy* (1992), které zahrnuje v sérii historické jádro Prahy a park se zámekem v Průhoncích, *Historické centrum Českého Krumlova* (1992), *Historické centrum Telče* (1992), *Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře* (1994), *Kutná Hora: historické jádro města s kostelem sv. Barbory a katedrálou Panny Marie v Sedlci* (1995), *Kulturní krajina Lednice-Valtice* (1996), *Historická ves Hološovice* (1998), *Zámek a zahrady v Kroměříži* (1998), *Zámek Litomyšl* (1999), *Sloup Nejsvětější Trojice v Olomouci* (2000), *Víla Tugendhat v Brně* (2001), *Židovská čtvrť a bazilika sv. Prokopa v Třebíči* (2003).

25 | Souhrnně k problematice územní památkové ochrany sídel v České republice viz Karel Kuča – Věra Kučová – Karel Kibic, *Novostavby v památkově chráněných sídlech*, Praha 2004, s. 13–18 (Národní památkový ústav, Odborné a metodické publikace, sv. 28).

26 | Ve znění památkového zákona (zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů) se jedná o nemovité věci či jejich soubory.

27 | Statistická šetření pro oblast cestovního ruchu provádí též Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. Pro statistiku návštěvnosti památkových objektů lze též využít oficiální data shromažďovaná a zveřejňovaná Národním informačním a poradenským střediskem pro kulturu (NIPOS). Systém monitoringu návštěvnosti v ČR probíhá rovněž přes certifikovaná *turistická informační centra* (TIC), splňující podmínky určené agenturou CzechTourism a Asociací turistických informačních center České republiky. Sledovat návštěvnost lze také prostřednictvím zbytkových dat mobilních operátorů.

28 | Přehled návštěvnosti objektů ve správě NPÚ, které jsou statky světového dědictví či se nachází na území statků světového dědictví, přináší tabulka č. 1 *Návštěvnost objektů zapsaných na Seznamu světového dědictví UNESCO ve správě NPÚ*.

Status světového dědictví neznamená automatický nárůst počtu turistů. Ten může ve svém důsledku znamenat jak zlepšení, tak zhoršení ochrany a péče. Zatímco na některých lokalitách je růst návštěvnosti po zápisu na Seznam světového dědictví dynamický, jiné se s tlakem turismu ve zvyšující se míře prakticky nepotýkají. Oba tyto aspekty přirozeně mají svůj rub i líc. Ke kulturnímu dědictví obecně nelze přistupovat čistě tabulkově a statisticky. Primární zde totiž není zvyšování příjmů z návštěvnosti, ale zachování hodnot tohoto dědictví. Pokud návštěvníkový provoz vede k narušení těchto hodnot, jejich devalvaci či dokonce jejich zániku, pak je otázkou, zda je nárůst návštěvníků skutečně žádoucí. Příklad z okruhu světového dědictví může být v tomto směru regulace počtu návštěvníků ve vile Tugendhat v Brně, pro kterou by neúměrně zvýšení počtu návštěvníků mohlo znamenat závažné problémy v oblasti ochrany a péče. S riziky návštěvnosti se tak počítá již v návrhu statku k zápisu na Seznam světového dědictví. Zde je v páté kapitole nominační dokumentace, s níž souvisí tvorba dokumentu *Management Plan*, začleněna podkapitola sledující zařízení pro návštěvníky a jejich statistiku.²⁹

Zatížení turismem se v České republice u světového dědictví týká především historických center Prahy a Českého Krumlova, kde velký nápor nese Státní hrad a zámek Český Krumlov. Ten je jedním z nejnavštěvovanějších objektů z českých hradů a zámků. Z dlouhodobého průměru je nejnavštěvovanější objekt v této kategorii Státní zámek Lednice, pokud nezapočítáme Pražský hrad na území kulturního statku *Historické centrum Prahy*. Prakticky o polovinu nižší zůstává za Českým Krumlovem a Lednicí návštěvnost Arcibiskupského zámku a zahrad v Kroměříži. Naopak vila Tugendhat v Brně, ačkoliv se nalézá ve statisticky druhém nejnavštěvovanějším městě ČR, z hlediska svého charakteru, rozsahu a formy zpřístupnění taková čísla ani neumožňuje.

Dopravní dostupnost, tedy kvalita dopravní infrastruktury, zjevně ovlivňuje návštěvnost historického jádra Telče, poutního kostela sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře, zámku v Litomyšli či židovské čtvrti a baziliky sv. Prokopa v Třebíči. Ve zvláštní situaci se nachází historické jádro

Obr. 2 Český Krumlov, historické jádro. Foto: Jitka Šrejberová

Obr. 3 Zelená hora, kostel sv. Jana Nepomuckého, interiér. Foto: Jitka Šrejberová

²⁹ | Strukturu nominační dokumentace vymezují Operační směrnice k provádění Úmluvy o ochraně světového dědictví, verze 2015, příloha č. 5. *Operational Guidelines for Implementation of the World Heritage Convention*. 8. 7. 2015 (WHC.15/01). Paris 2013. / *Orientations devant guider la mise en oeuvre de la Convention du patrimoine mondial*. 8. 7. 2015 (WHC.15/01). Paris 2015. Pro jejich aktuální verzi je nutno sledovat webovou stránku Centra světového dědictví (<http://whc.unesco.org>).

Obr. 4 Kutná Hora, kostel sv. Barbory. Foto: Jitka Šrejberová

Kutné Hory s kostelem sv. Barbory a katedrálou Panny Marie v Sedlci. Jeho návštěvnost ovlivňuje blízkost destinace Praha a podobně jako u předchozích jmenovaných statků jeho komplikovaná přístupnost veřejnou dopravou. Díky těmto skutečnostem však historické jádro Kutné Hory podobně jako Telče dosud odolává tlakům, s nimiž se aktuálně vedle řady zejména evropských měst v Česku potýkají Praha a Český Krumlov. Kutná Hora si tak ve velké míře úspěšně zachovává svou autenticitu a integritu, stejně jako turisticky mimořádně přitažlivý *genius loci*. Přesto vysokou turistickou zátěží, a to průměrně s více jak 300 tisíci návštěvníky ročně,³⁰ nese paradoxně objekt Kostnice (hřbitovní kostel Všech svatých) v Sedlci, který se nachází v nárazníkové zóně světového kulturního statku. Jeho zatížení návštěvníckým provozem si přirozeně vybralo svou daň a od roku 2014 probíhá nákladná památková obnova.³¹ Rozdíly mezi zátěží turismem nejlépe ukáže například srovnání dříve citované kutnohorské Kostnice s typově příbuzným objektem poutního kostela sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře ve Žďáru nad Sázavou. Zatímco Kostnice není statkem světového dědictví, vykazuje více jak desetinásobnou návštěvnost než vlastní světový statek poutní kostel sv. Jana Nepomuckého.³² Podstatnou roli ve výrazně rozdílné návštěvnosti obou objektů nepochybně hrají pro turisty přitažlivý bizarní charakter Kostnice, odlišný přístup k regulaci návštěvníckého provozu s ohledem na hodnoty objektu, ale také dostupnost veřejnou dopravou. Kostnice v Sedlci je totiž v poměrně dobré docházkové vzdálenosti od železniční stanice na významné železniční trase mezi Prahou a Brnem, na níž leží i Žďár nad Sázavou, kde však poutní kostel a železniční stanici dělí zhruba čtyři kilometry.

30 | V roce 2015 měla Kostnice 333 350 návštěvníků. V předchozích letech: 339 926 (2014), 311 384 (2013). Zdroj: NIPOS (Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, Centrum informací a statistik kultury) viz <http://www.nipos-mk.cz/>, vyhledáno 12. 1. 2017.

31 | Obnovu Kostnice financuje sedlečká farnost z prostředků vybraných na vstupném. Po celou dobu oprav totiž zůstává objekt přístupný návštěvníkům. Obnova by měla trvat téměř deset let a náklady se zatím odhadují na 55 milionů korun. Zdroj: *Oprava kostnice v Sedlci u Kutné Hory odhalila původní gotické klenby*. PROPAMÁTKY, Zpravodajství, Středočeský kraj, 15. 11. 2015, <http://www.propamatky.info/cs/>, vyhledáno 12. 1. 2017.

32 | V roce 2014 byla návštěvnost kostela 23 187 návštěvníků. Zdroj: NIPOS (Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, Centrum informací a statistik kultury), <http://www.nipos-mk.cz/>, vyhledáno 12. 1. 2017.

Obr. 5 Kroměříž, Květná zahrada, rotunda. Foto: Jitka Šrejberová

Přínos turismu nelze přeceňovat ani podceňovat, nicméně ve prospěch mimořádné univerzální hodnoty statků světového dědictví³³ je nutno důsledně a efektivně využívat všech zásad a opatření, případně iniciovat změny k posílení její ochrany. Přijaté zásady a opatření mají různou podobu, neboť každý statek se potýká s individuálními problémy turismu. To vyžaduje nároky na efektivní propojení jednotlivých oblastí, orgánů a organizací. Památková péče by se tak měla podílet na tvorbě akčních plánů rozvoje turismu a marketingové studie turistických destinací zahrnující světové statky by měly být v souladu se zásadami jejich ochrany a péče.

Cenné informace pro řešení otázek a problémů spojených s cestovním ruchem přináší soustavný monitoring statku,³⁴ protože jeho hlavním cílem je „porozumět potřebám a možnostem daného statku, a to ve vazbě na plánovací procesy a jejich realizaci“.³⁵ Průběžné sledování stavu zachování statků zapsaných na Seznam světového dědictví je logickým předpokladem pro splnění povinnosti chránit a zachovat tyto statky, respektive jejich hodnoty. Jednou z povinností dle Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví na mezinárodní úrovni je pravidelné podávání zpráv o stavu zachování statků světového dědictví.³⁶ Pravidelná (periodická) zpráva se aktuálně skládá ze dvou oddílů.³⁷ V II. oddílu jsou sledovány například dopady aktivit cestovního ruchu nebo zájmových činností turistů či řízení návštěvnosti. Ze zprávy lze za všechny citovat dotaz, zda „přispívá cestovní ruch k prohlubování znalostí návštěvníka a k udržení hodnot statku světového dědictví“.³⁸

V České republice vedle naplňování požadavků mezinárodního monitoringu funguje od roku 2000 na národní úrovni systém ročního monitoringu statků světového dědictví.³⁹ Jednotlivé statky jsou tedy kontinuálně monitorovány. Za každý kalendářní rok zpracovávají pro tyto účely příslušná územní odborná pracoviště Národního památkového ústavu tzv. roční monitorovací zprávy. U těchto je zároveň s textovými částmi pořizována průběžná fotografická dokumentace, dokládající závažná zjištění v péči o statek. Struktura dokumentu zahrnuje kapitoly zabývající se dopady různých sfér na hodnoty statku, jeho autenticitu a integritu, a to včetně dopadů turismu.⁴⁰

33 | Přehled kritérií mimořádné univerzální hodnoty, na jejichž základě byly zapsány statky světového dědictví v České republice, přináší tabulka č. 2 Kritéria mimořádné univerzální hodnoty, na jejichž základě byly statky světového dědictví v České republice zapsány. Kritéria definuje paragraf 77. aktuálního znění *Operačních směrnic* (cit. v pozn. 29). Kritérií je celkem deset (i)–(x), z nichž prvních šest (i)–(vi) se dotýká kulturního dědictví. Paragraf 77. „Výbor se domnívá, že statek má mimořádnou univerzální hodnotu (viz odstavce 49–53), pokud tento statek splňuje alespoň jedno z následujících kritérií. Navrhované statky proto musí: (i) představovat mistrovské dílo tvůrčího ducha člověka; (ii) podávat svědectví o významné výměně lidských hodnot po dané období nebo v určené kulturní oblasti, o vývoji architektury nebo technologie, monumentálního umění, urbanismu nebo krajinářské tvorby; (iii) přinášet jedinečné nebo alespoň výjimečné svědectví o kulturní tradici nebo o živé či již zaniklé civilizaci; (iv) ukazovat výjimečný příklad určitého typu stavby nebo architektonického či technologického souboru anebo krajiny, která ilustruje jednu či více významných období lidských dějin; (v) být výjimečným příkladem tradičního lidského sídla, tradičního využití území nebo moře, které je reprezentativní pro určitou kulturu (nebo kultury) či pro vzájemné působení člověka a životního prostředí, zejména pokud se toto prostředí stalo zranitelným pod dopadem nezvratné změny; (vi) být přímo nebo hmotně spojen s událostmi nebo živými tradicemi, s myšlenkami nebo vírami, s uměleckými a literárními díly mimořádného univerzálního významu (Výbor se domnívá, že toto kritérium má být pokud možno užíváno spolu s dalšími kritérii):...“ Zdůvodnění kritérií je obsahem prohlášení mimořádné univerzální hodnoty statku, které je součástí zápisu na Seznam světového dědictví. Určující je přitom ta definice kritérií, která je uvedena v *Operačních směrnících* platných v době zápisu. Blíže k této problematice viz Jitka Šrejberová – Libor Sváček, *Ústecký kraj na cestě ke světovému dědictví*, Ústí nad Labem 2015, s. 16–17.

34 | K němu viz Jitka Šrejberová – Libor Sváček, *Ústecký kraj na cestě ke světovému dědictví*, Ústí nad Labem, 2015, s. 32–36.

35 | Jitka Šrejberová – Libor Sváček, *Ústecký kraj na cestě ke světovému dědictví*, Ústí nad Labem, 2015, s. 33.

36 | Pravidelné podávání zpráv vymezují *Operační směrnice*, kapitola V., článek 199–210. Zprávy jsou předkládány zhruba každých šest let dle předem stanoveného harmonogramu. Postup a formát zpráv je definován přílohou č. 7 *Operačních směrnic* (cit. v pozn. 29).

37 | I. oddíl (naplňování Úmluvy), II. oddíl (stav zachování statků světového dědictví)

38 | Periodická zpráva II (druhý 2014–2015), 4.7.5.

39 | Blíže k oběma systémům a jejich provázanosti viz Jitka Vlčková, Monitoring statků světového dědictví a ochrana mimořádné univerzální hodnoty, in: *Třebíč 10 let v elitní společnosti UNESCO: Sborník příspěvků odborné konference* 12.–13. 6. 2013, Třebíč 2013, s. 46–49.

40 | Blíže k ročnímu monitoringu na národní úrovni Jitka Vlčková – Věra Kučová – Michal Beneš, *Metodické principy přípravy nominací k zápisu na Seznam světového dědictví UNESCO a zásady uchování hodnot těchto statků*, Praha 2011, s. 31–33 (Národní památkový ústav, Odborné a metodické publikace, sv. 42). Zde prezentována struktura roční monitorovací zprávy (s. 81–95).

Obr. 6 Telč, historické jádro. Foto: Jitka Šrejberová

V ročním monitoringu je jedním z významných ukazatelů, na jehož základě je část statků světového dědictví každoročně sledována, turistická návštěvnost. Tento ukazatel (indikátor) je monitorován u těchto statků: *Zahrady a zámek v Kroměříži, Zámek Litomyšl, Kulturní krajina Lednice-Valtice, Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře ve Žďáru nad Sázavou, Historická ves Holašovice a Vila Tugendhat v Brně*. U sériového statku Historické centrum Prahy je tento ukazatel stanoven v případě Zámku a parku v Průhonících. Jedná se zde však o statistický sběr dat, nikoliv porovnávání hodnot ve vazbě například na změny vnitřního klimatu objektů a podobně. Struktura ročních monitorovacích zpráv má jednotný charakter pro všechny sledované statky, ačkoliv zprávy mají i individualizované části s ohledem na typ kulturního statku. Tento obecný charakter a možnosti, které lze v monitoringu využívat, nenabízí specifické formy sledování a složitější vyhodnocení získaných dat, proto se nabízí budovat systém monitoringu na národní úrovni se zapojením více entit.

Závěrem lze doporučit výraznější zapojení výsledků ročního monitoringu do činnosti jak státní památkové péče na všech jejích úrovních, tak při aktualizacích dokumentu *Management Plan*. Dosud jsou výsledky monitoringu využívány a rozšiřovány jen v omezené míře a doporučení nejsou dostatečně reflektována. Dotčenými stranami zpravidla nejsou shledávány jako podněty ke zlepšení či nápravě ve vztahu k ochraně a správě statku a jsou brány víceméně jen na vědomí. Přitom právě soustavný monitoring dokáže podrobně zmapovat v čase nejen stav světového dědictví v České republice. Na základě vyhodnocení příslušných dat pak můžeme indikovat některé dlouhodobé problémy v cestovním ruchu a řešit je v rámci *Management Planu*.

PŘÍLOHA Č. 1

STATKY SVĚTOVÉHO DĚDICTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE – STRUČNÝ SOUHRN V OBLASTI CESTOVNÍHO RUCHU

HLAVNÍ MĚSTO PRAHA A STŘEDOČESKÝ KRAJ

Historické centrum Prahy (1992)

Díky charakteru statku **Historické centrum Prahy**, který představuje sériový statek tvořený historickým jádrem Prahy a zámek a parkem v Průhonicích, je problematika cestovního ruchu segmentována a vykazuje různé problémy. Z těchto lze jen namátkově uvést, že vzhledem k přetížení některých částí historického jádra Prahy turismem, zejména Královské cesty, je třeba hledat cesty k rozptýlení proudu turistů, a v tomto kontextu rozpracovat *Management Plan*.

Kutná Hora: historické jádro města s kostelem sv. Barbory a katedrálou Panny Marie v Sedlci (1995)

Statek **Kutná Hora: historické jádro města s kostelem sv. Barbory a katedrálou Panny Marie v Sedlci** se poměrně dlouho nachází z hlediska stavebního rozvoje ve stabilně dobrém stavu. Veškeré aktivity při obnově jak jednotlivých staveb, tak při regeneraci veřejného prostoru města vytváří optimální podmínky mimořádně kvalitní destinace cestovního ruchu. Město v této oblasti současně dle aktuálně platného *Management Planu* rozvíjí a naplňuje své strategické dokumenty.

JIHOČESKÝ KRAJ

Historické centrum Českého Krumlova (1992)

U **Historického centra Českého Krumlova** i nadále přetrvává ve vztahu k hodnotám statku problematika negativního působení cestovního ruchu, který podmínil nežádoucí sestupnou tendenci počtu stálých obyvatel v něm. Město Český Krumlov si tuto situaci uvědomuje a podporuje zachování bytové funkce v historickém jádru města. Rozvoj cestovního ruchu je vedle vlastního *Management Planu* řešen v řadě dalších dokumentů města a na rozdíl od jiných statků pro destinaci **Historické centrum Českého Krumlova** existuje samostatná marketingová organizace Českokrumlovský rozvojový fond, která je dceřinou společností města. Na řešení sporných otázek plynoucích z cestovního ruchu se v roce 2016 zaměřil také projekt města nazvaný Krumlov sobě, který do strategického plánování aktivně zapojil občany města.

Historická ves Holašovice (1998)

Statek **Historická ves Holašovice** je dlouhodobě nastaven v cestovním ruchu jako marketingový produkt hodinové autobusové turistiky. Tento fakt neumožňuje statek využívat v širším společensko-kulturním měřítku. Vzhledem k možným budoucím negativním dopadům tohoto nastavení cestovního ruchu je třeba tento fakt i nadále pečlivě sledovat a diskutovat na všech úrovních. Problematika by měla být otevřena a řešena v obecném měřítku na mezirezortní platformě, zejména mezi Ministerstvem kultury ČR a Ministerstvem pro místní rozvoj ČR, neboť se obecně dotýká využití venkova v cestovním ruchu. Zcela nedávno bylo možno problematiku řešit v rámci přípravy návrhu nové Koncepce státní politiky cestovního ruchu v ČR na období 2014–2020.

PARDUBICKÝ KRAJ

Zámek Litomyšl (1999)

V areálu statku **Zámek Litomyšl** byly v roce 2014 dokončeny práce na projektu Revitalizace zámeckého návrší v Litomyšli, financovaného z Integrovaného operačního programu, jehož nositelem bylo Město Litomyšl. Město Litomyšl dlouhodobě a úspěšně působí na budování a rozvíjení image Litomyšle jako významné destinace cestovního ruchu. Rozvíjení svého pozitivního obrazu dokázalo spojit i se statkem světového dědictví, jehož podstatná část přísluší do správy Národního památkového ústavu. Velkou podporou v tomto obrazu je aktivita města ve sdružení České dědictví UNESCO, kterému poskytuje i své sídlo. Pestrá nabídka atraktivit tak umožňuje rozmělnit turistickou zátěž vlastního statku světového dědictví.

KRAJ VYSOČINA

Historické centrum Telče (1992), Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře (1994), Židovská čtvrť a bazilika sv. Prokopa v Třebíči (2003)

U statků na území kraje Vysočina – **Historické centrum Telče, Židovská čtvrť a bazilika sv. Prokopa v Třebíči a Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře** nejsou indikovány závažné obtíže z hlediska cestovního ruchu. Více méně lze konstatovat, že všechny statky mají při své správě nastaveny optimální nástroje, včetně *Management Planu*. V případě Telče napomáhá ke snížení dopadů cestovního ruchu bohatá nabídka atraktivit v okolí města, u poutního kostela na Zelené hoře ve Žďáru nad Sázavou blízkost areálu bývalého cisterciáckého kláštera s nově otevřeným Muzeem nové generace (2015), v Třebíči je pak výhodou sama sériovost statku, který umožňuje rozptýlit turisty do několika segmentů.

JIHOMORAVSKÝ KRAJ

Kulturní krajina Lednice-Valtice (1996)

Statek **Kulturní krajina Lednice-Valtice** představuje složitý organismus s řadou indikovaných problémů různého druhu a stupně závažnosti. V monitoringu bylo upozorněno na celou řadu problémů, které mohou mít přirozeně vliv na negativní rozvoj s dopadem v cestovním ruchu – jako je například 1) setrvalý stav chátrání a devastace části významných individuálně chráněných objektů; 2) nedostatek finančních prostředků na revitalizaci kompozičních prvků krajiny, jež jsou klíčovými atributy mimořádné univerzální hodnoty statku či 3) trvající rizika plánovaní nevhodné dopravní infrastruktury. Aktualizovaný *Management Plan* věnuje cestovnímu ruchu dostatečný prostor a směřuje k opatřením na zajištění rovnoměrného rozvoje území v cestovním ruchu. Z analýzy vyplynula jak rizika, tak chybějící opatření, proto byl doporučen vznik samostatné souhrnné koncepce cestovního ruchu. Tento závěr lze potvrdit a jen doporučit vznik a naplňování akčního plánu turismu.

Vila Tugendhat v Brně (2001)

Vila Tugendhat v Brně prošla do roku 2012 rozsáhlou památkovou obnovou s využitím nejmodernějších přístupů a metod v oboru restaurování. Ze strany památkové péče je tak žádoucí soustředit se v následujících letech při sledování statku na vyhodnocení zatížení vily návštěvníckým provozem.

ZLÍNSKÝ KRAJ

Zahrady a zámek v Kroměříži (1998)

V případě statku **Zahrady a zámek v Kroměříži** se jedná o zpřístupněné objekty ve správě Národního památkového ústavu, podléhající v cestovním ruchu strategickým dokumentům NPÚ, včetně zpracovaného *Management Planu* statku. Vedle změn v dopravní dostupnosti, kterou zlepšil zdejší dálniční tah D1, muselo být do konceptu cestovního ruchu nově zapojeno Národní centrum zahradní kultury, vybudované na základě projektu financovaného z Integrovaného operačního programu (IOP). Tento se dotýkal Květné zahrady a dále prostoru zahradnictví v Podzámecké zahradě. Při zmiřování zátěže cestovním ruchem napomáhá statku pestrá nabídka atraktivit jak v jednotlivých jeho částech, tak v samotném městě Kroměříži, které je tradiční destinací cestovního ruchu a regionálním centrem. Podobně jako u některých jiných statků je výhodou sama sériovost statku, která umožňuje rozptýlit turisty do několika segmentů.

OLOMOUCKÝ KRAJ

Sloup Nejsvětější Trojice v Olomouci (2000)

Čestný **Sloup Nejsvětější Trojice v Olomouci** je sám o sobě typickou atraktivitou cestovního ruchu, která do města Olomouc přitahuje návštěvníky. Management tohoto statku je na kvalitní úrovni a statek ve vazbě na cestovní ruch není nijak zatěžován. Jeho ohrožení pramení spíše z vandalismu, klimatických podmínek a podobně, což podrobně sledují jak monitoring, tak *Management Plan*.

Tabulka č. 1

NÁVŠTĚVNOST OBJEKTŮ ZAPSANÝCH NA SEZNAMU SVĚTOVÉHO DĚDICTVÍ UNESCO VE SPRÁVĚ NPÚ⁴¹

Název objektu	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Státní zámek a hrad Český Krumlov	338 305	309 388	292 684	319 721	316 084	321 605	367 629	401 555
Arcibiskupský zámek a zahrady v Kroměříži ⁴²	149 550	143 729	117 266	125 171	130 222	107 604	130 549	193 672
Státní zámek Lednice	312 952	321 030	325 711	304 724	311 636	328 303	376 559	386 551
Státní zámek Litomyšl	32 963	35 032	29 854	36 416	26 076	36 690	51 610	51 193
Státní zámek Telč	72 522	72 022	87 183	65 391	68 351	90 593	99 699	104 492
Státní zámek Valtice	55 611	48 417	43 986	43 823	42 000	42 628	44 737	49 159

Tabulka č. 2

KRITÉRIA MIMOŘÁDNÉ UNIVERZÁLNÍ HODNOTY,⁴³ NA JEJICHŽ ZÁKLADĚ BYLY STATKY SVĚTOVÉHO DĚDICTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE ZAPSÁNY

Název statku světového dědictví (rok zápisu)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)	(v)	(vi)
Historické centrum Prahy (1992)		×		×		×
Historické centrum Českého Krumlova (1992)				×		
Historické centrum Telče (1992)	×			×		
Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře (1994)				×		
Kutná Hora: historické jádro města s kostelem		×		×		
sv. Barbory a katedrálou Panny Marie v Sedlci (1995)						
Kulturní krajina Lednice-Valtice (1996)	×	×		×		
Historická ves Holašovice (1998)		×		×		
Zahrady a zámek v Kroměříži (1998)		×		×		
Zámek Litomyšl (1999)		×		×		
Sloup Nejsvětější Trojice v Olomouci (2000)	×			×		
Vila Tugendhat v Brně (2001)		×		×		
Židovská čtvrť a bazilika sv. Prokopa v Třebíči (2003)		×	×			

41 | Údaje jsou uváděny dle vyhodnocení zpracovávaných a zveřejňovaných Národním památkovým ústavem.

42 | V roce 2017 je plánováno v rámci církevních restitucí vydání kroměřížského zámku Arcibiskupství olomouckému.

43 | Kritéria viz pozn. 33.

SUMMARY

TOURISM AND ITS IMPACTS ON THE WORLD CULTURAL HERITAGE AS A SIGNIFICANT CHAPTER OF THE MANAGEMENT PLAN

The contribution follows the issues of tourism as an important area of the World Heritage site management. Therefore, tourism is one of the most significant chapters of the Management Plan of sites together with its monitoring. At the same time, it represents a commonly discussed issue relating to the World Heritage, namely in terms of the global impacts on the heritage. There is not a single way of how to solve the issues concerning impacts of tourism on tangible cultural heritage. The options of solutions are dependent on the great variety of the sites, which is not defined by the fact that the World Heritage is divided into cultural and natural sites, but primarily by the wide range of typology of cultural sites themselves. The goal of the article is to summarize the general framework of tourism issues as well as based on examples from the Czech Republic to unfold questions focused on harmonization of tourism interests and concerns in safeguarding the Outstanding Universal Value guaranteed to the world community. In such a context the Management Plan is elevated to be a meaningful tool of facilitating interdisciplinary formulation of principles and measures to safeguard and preserve World Heritage sites. The contribution also deals shortly with the ways of monitoring site attendance in the Czech Republic and the significance of such monitoring to set up optimal methods for tourism control. In the appendix, there is a brief summary of the findings discovered in the field of tourism at World Cultural Heritage sites; the appendix also comprises a table of statistics concerning attendance at the sites included on the World Heritage List which are administered by the National Heritage Institute as well as a table of criteria measuring Outstanding Universal Value based on which the sites are included on the World Heritage List.

The goal of the Management Plan is to coordinate the requirements of tourism in relation to the values of the site so that they do not disrupt or diminish the values of cultural heritage. The charters of ICOMOS on cultural tourism could be immensely helpful there as well as the newly emerging strategy documents of the World Heritage Committee in the field of tourism, which is also summarized briefly in the contribution. As part of the article, there is a glance at the ways of monitoring of attendance at the sites in the Czech Republic and an explanation of the importance of such monitoring to set up appropriate methods to control tourism. The contribution is supplemented with a table of statistics demonstrating attendance at the sites included on the World Heritage List and administered by the National Heritage Institute. In addition, there is a list of criteria of Outstanding Universal Value, based on which sites are included on the World Heritage List. Considering that an annual monitoring system of the World Heritage sites is applied in the Czech Republic, the contribution offers a concise conclusion of the findings acquired in the field of tourism regarding the World Heritage sites in the Czech Republic.